

“ZAMANIN AKIŞINI YUMUŞATMAK İÇİN FİLM SEYREDİYOR VE FİMLER HAKKINDA YAZIYORUM”

SİNEMA YAZARI ERTAN TUNÇ İLE SÖYLEŞİ

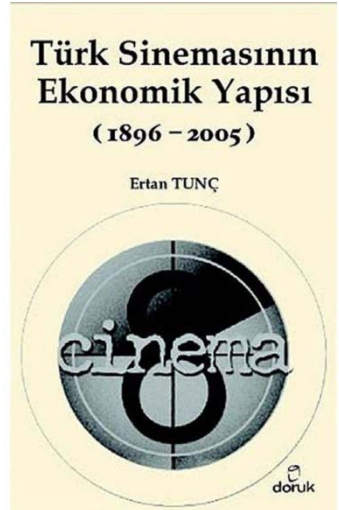
Esra Ballım

1980 yılında Gaziantep’te doğan **Ertan Tunç**, Aydın’ın Söke ilçesinde büyüdü. 1987’de emanet bir videoda **Muhsin Bey** filmini defalarca izledikten sonra film koleksiyonu yapmaya karar verdi. 1999’da İstanbul’a geldi. Yıldız Teknik Üniversitesi’nde ekonomi lisansı ve İstanbul Teknik Üniversitesi’nde ekonomi yüksek lisansı yaptı. İlk yazıları, Yıldız Teknik Üniversitesi bültenlerinde ve çeşitli internet sitelerinde yayımlandı, uzun yıllar beyazperde.com’da film eleştirmenliği yaptı.

Sevdiği filmleri defalarca izlemekten, sinemayla ilgili bir şeyler okumaktan asla bıkmadığını ve sinema hakkında sürekli yazdığını ifade eden **Tunç**’un en sevdiği yönetmen **Sergio Leone**, en sevdiği oyuncular ise **Kemal Sunal** ve **Şener Şen**.

Tunç’un “*Türk Sinemasının Ekonomik Yapısı 1896-2005*” adlı ilk kitabı 2012 yılında yayınlandı. Şu sıralar Kara filmler, gangster filmleri, İtalyan usulü westernler ile suç sineması konularında kitap çalışmaları yürütmektedir.

“Bir filmi seyredip çok beğendiğimde, genelde o filmle ilgili bir dosya açarım. Aklıma gelen şeyleri karalarım. Film bana ne düşündürdü, ne gibi çağrışımlar yaptı, not ederim. Film hakkında bulduğum şeyleri okumaya çalışırım. Sonra benim için zor olan bir süreç başlar.”

Esra Ballım (EB): Merhaba Ertan Bey. Sinemayla ilk tanışıklığınız nerede, nasıl ve ne zaman gerçekleşti? İlginizin sinemaya yönelmesini sağlayan bir kişi veya mekân oldu mu?

Ertan Tunç (ET): Sanırım filmlerle ilk tanışıklığım, Aydın’ın Söke ilçesinde babamla pazar günleri televizyonda seyrettiğimiz westernler sayesinde oldu. 1984 yılı olmalı. Sinema salonuyla da evimizin karşısındaki yazlık sinema sayesinde tanıştım, 1984 baharı olmalı. O dev perdeli sinemada gösterilen filmleri evimizin balkonundan seyredebiliyorduk. Babam emanet bir video ve **Muhsin Bey**’in kiralık videokasetiyle evimize geldiğinde ise sinema yolculuğumun hiç bitmeyeceğini hissettim. 1987 yılıydı. O zaman ileride film koleksiyonu yapmayı kafama koydum. 1990’da kendi VHS video cihazımız alındığında da hemen film koleksiyonuma başladım.

EB: Peki, bunca zaman sonra “sinema” sizin için ne ifade ediyor?

ET: Küçükken sinema benim için bir tür kaçıştı. Yaşadığım üzücü olayları ya da o zamanki yalnızlığımı unutmak için sürekli film seyrediyordum. Gülmek ve eğlenmek için... Uzunca bir süredir ise yaşamı biraz olsun daha iyi anlamak, kavramak için film seyrediyorum. **Borges**’in yazma eylemi için kullandığı nefis bir ifade var: “Zamanın akışını yumuşatmak için yazıyorum.” diyor. Ben de zamanın akışını yumuşatmak için film seyrediyorum, filmler hakkında yazıyorum.

EB: beyazperde.com, otekisinema.com, sinemayazari.com, sinematikyesilcam.com gibi sitelerde film eleştirileriniz yayımlandı, yayımlanıyor. Bir film hakkında yazacağınız zaman tercih sürecinizi neler etkiliyor?

ET: 2007 yılından beri kriterim basit. Büyük ölçüde, çok sevdiğim ve yazmaya değer bulduğum filmleri yazıyorum. Bir filmi seyredip çok beğendiğimde, genelde o filmle ilgili bir dosya açarım. Aklıma gelen şeyleri karalarım. Film bana ne düşündürdü, ne gibi çağrışımlar yaptı, not ederim. Film hakkında bulduğum şeyleri okumaya çalışırım. Sonra benim için zor olan bir süreç başlar. Benim bu filmle ilgili özgün olduğuna inandığım bir fikrim var mı, ona kafa yorarım.

Analizimin ufak da olsa yeni/özgün bir pencere açacağına inanırsam yazı ilerler, yoksa yazıyı rafa kaldırıyorum.

EB: Peki, yıllar sonra yazıya dönüştürdüğünüz notlar oldu mu? Raftan inen yazılar aradan geçen zamanla içerik, derinlik ve saptamalar açısından büyük değişimlere uğruyor mu?

ET: Yıllar sonra yazıya dönüştürdüğüm notlar çok. Şimdi Word kullanıyorum ama eskiden notlarımı A4 kâğıtlarına alırdım, bir filmle ilgili yazı yazacağım zaman notlarıma bakarım. Mesela yirmi yedi uzun metraj filmdeki detayları harmanlayan *Zatoichi* yazım o tip notlarla çıkmıştır. Raftan inen yazılar çok büyük değişimlere uğruyor. Filmle ilgili ilk notlarım genelde acemice olur, öylesine bir şeyler karalarım. Herkes gibi benim de zamanla bilgi birikimim, hayata bakış açım değişiyor hatta iyi bir filmi ikinci, üçüncü seyredişim genelde bana farklı şeyler düşündürür. Mesela bu aralar **Andrei Tarkovsky**'nin *Solaris*'i ve **Henri-Georges Clouzot**'nun *Dehşet Yolcuları* (The Wages of Fear, 1953) filmleri üzerine çalışıyorum. Bu konudaki ilk notlarım, ilk fikirlerim artık bana amatörce geliyor çünkü artık hem **Lem**'in romanını hem de **Spinoza**'nın *Ethica*'sını okumuş biriyim, *Solaris*'i içerdiği panteizmden bahsetmeden değerlendirmem imkânsız. Hakeza **Georges Arnaud**'nun filme kaynaklık eden romanını okudum ve filmde bambaşka noktalara odaklandığını farkettim. Hem **Clouzot** hem de **Friedkin**'in uyarlamalarına bakış açım tümüyle değişti. Eski notlarımdaki tespitler önemini yitirdi.

EB: Türk Sinema Tarihi denince o bildik ve tekrarlanıp duran klasik dönemler çıkar karşımıza. (Mesela tiyatrocular dönemi gibi) Film eleştirisi tarihimiz açısından bir dönemselleştirme yapmak mümkün mü sizce?

ET: Bu uzmanlık gerektiren bir konu. **Salah Birsnel, Attila İlhan, Erden Kıral, Halit Refiğ, Tuncan Okan** gibi birkaç ustanın eleştirilerini merak ettim, bulup okudum ama ben birçok eleştirmenin yazılarına hâkim değilim. Belli bir dönemin öncesindeki eleştiriler hakkındaki bilgim kısıtlı olduğu için tarz, içerik veya kişiler üzerinden bir tür dönemlendirme yapmam doğru olmaz, belki -haddim olmayarak- olgusal bir dönemlendirme yapabilirim. Arkadaşlarla konuştuğumuzda film eleştirisi tarihimizi kabaca ikiye ayıran bir dönemlendirmem var: "İnternet öncesi ve internet sonrası". Bence internetten sonra bilhassa web sitelerinin ve blog'ların ortaya çıkışıyla beraber her şey değişti. İnternet dönemini de şimdilik "sosyal medya öncesi ve sonrası" diye ikiye

ayırıyorum. Sosyal medyanın ortaya çıkışı tüm dengeleri altüst etti, bu durumu görmek ve etki gücünü kabul etmek lazım.

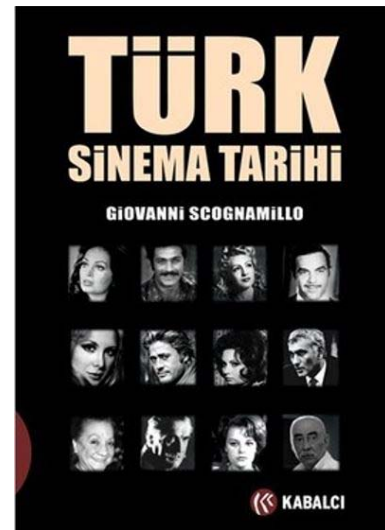
EB: Film inceleme ve eleştirilerinizde okurunuzla samimi bir iletişiminiz var. Sohbet eder gibi yazıyorsunuz. Bu konuda okurlarınızdan ne tür geri dönüşler alıyorsunuz?

ET: Eskiden yazdığım yazılarda daha ciddi ve akademik bir ton hâkimdi; yazının içerdiği bilgi miktarını pek azaltmadım ama zamanla daha samimi bir dil kullanmaya başladım. Bu konuda olumlu geri dönüşler alıyorum; sağ olsunlar, çeşitli mecralar üzerinden çok sayıda geri bildirim geliyor. Birçok film eleştirmeni adayına cesaret verdiğimi öğrendim. Birçok okur, yazılarımı okumaktan duydukları memnuniyeti dile getirdi.

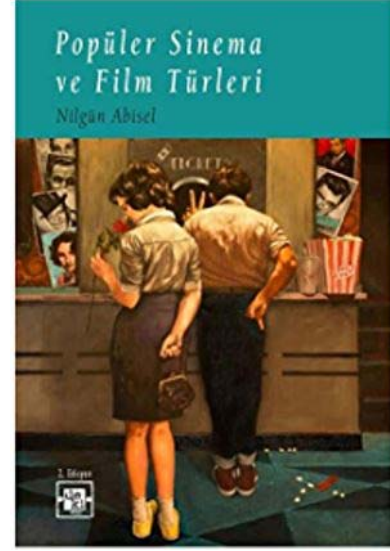
EB: Bu çok güzel! Peki, sinema yazarı olmak isteyen bir kişi güncel olarak hangi sinema dergilerini takip etmeli ve hangi kitapları okumalıdır? Ayrıca bize, sinema kültürünü arttırmaya hevesli bir sinemasever için Türkçe yazılmış on kitaplık bir set kurabilir misiniz?

ET: *Psikesinema* dergisini beğeniyorum. Akademik nitelikli dergilerden *Sinefilozofi*, *Sekans* ve *Sinecine* dergilerini takip ediyorum. Sinema yazarı olmak isteyen bir kişi, yerli yabancı ayırt etmeksizin belli başlı kitapları okursa çok faydası olur. 10 kitabı biraz geçeceğim ama Türkçe yazılmış sinema kitapları içinde en çok beğendiklerimi aldığım şöyle bir listem var:

- *100 Yılın 100 Filmi (Atilla Dorsay)*,
- *100 Yılın 100 Yönetmeni (Atilla Dorsay)*,
- *100 Yılın 150 Oyuncusu (Atilla Dorsay)*,
- *Türk Sinema Tarihi (Giovanni Scognamillo)*,
- *Türk Sinema Tarihi (Nijat Özön)*,
- *Sinemada Anlam ve Anlatım (Oğuz Adanır)*,
- *Rekin Teksoy'un Sinema Tarihi (Rekin Teksoy)*,
- *Şark'ın Şiiri: İran Sineması (Cihan Aktaş)*,

- *Fantastik Türk Sineması* (Giovanni Scognamillo - Metin Demirhan),
- *Metin Erksan Sinemasını Okumayı Denemek* (Kurtuluş Kayalı),
- *Popüler Sinema ve Türler* (Nilgün Abisel),
- *Film Dili - Kuramsal ve Eleştirel Eğilimler* (Seçil Büker),
- *Sinema Tarih Kuram Eleştiri* (Seçil Büker),
- *Korku Sineması Ansiklopedisi: 60'lardan Günümüze* (Tuğrul Sezer),
- *Andrei'in Bakışı: Tarkovsky Sineması'nda Psikanalitik-Semiyolojik Açılımlar* (Uğur Kutay),
- *Çağdaş Fantazya* (Ünsal Oskay),
- *Popüler Sinemanın Mitolojisi (Komedi, Western, Melodram ve Korku)* (Veysel Atayman ve Tuncer Çetinkaya).

EB: Sinema tarzını beğendiğiniz yönetmenler kimler?

ET: Sergio Leone, Andrei Tarkovsky, Orson Welles, Martin Scorsese, David Lynch, Yavuz Turgul gibi bazı yönetmenlerin tarzını çok beğeniyorum.

EB: İlginç! Tarzları açısından oldukça farklı niteliklere sahip yönetmenler saydınız. Bu isimlerin taşıdığı ortak yönlerin neler olabileceğini düşünmeye başlayalım ama siz bize birkaç yol göstermeniz diyorum.

ET: Bu yönetmenlerin teknik anlamda ortaklıklarını bulmak zor kabul ediyorum ama özgün ve iyi bir sinemaları olduğunu söyleyebilirim. Hepsi entelektüel ve detaylara takıntılı yönetmenler; sinemanın imkânlarını zorlayan, sınırlarını genişleten çok-katmanlı eserler üretmişler, üretiyorlar. Filmleri o kadar zengin ve dolu ki onları her izlediğimizde yeni bir detay fark edebiliyoruz. Anlatılarında tarifi güç, benzersiz dokunuşlar var. Teknik hâkimiyetleri yüksek. Bir defa hepsi bir çerçeveleme uzmanı, filmlerinde unutulması güç kareler/resimler var. Çektikleri çoğu film biçim ve içerik açısından zamana direnebilen yetkinlikte.

“Pandemi sinema sektörüne kapanması uzun zaman alacak derin yaralar açtı”

EB: Defalarca izlediğiniz filmler var mı?

ET: Natuk Baytan, Ertem Eğilmez gibi birçok filmini en az beş kez seyrettiğim sayısız isim var. Defalarca seyrettiğim film sayısı yüzlerce olabilir. *Rocky, Ucuz Roman, Baba 1, Baba 2, İyi, Kötü ve Çirkin, Batı'da Kan Var, Bir Avuç Dolar, Sıkı Dostlar, Taksi Şoförü, Kanlı Balayı, İz Sürücü, Ayna, Mulholland ÇıkmaZı, Matrix, Çöpçüler Kralı, Şekerpare, Bir Zamanlar Anadolu'da, Vavien, Sakar Şakir...*

EB: Türk Sinemasının Ekonomik Yapısı (1896-2005) adlı bir kitabınız var. Buna istinaden 2005 sonrasında ve yakın dönemde Türk sinemasının ekonomik yapısında ne yönde değişimler yaşandığını söyleyebilirsiniz?

ET: 2005 sonrası dönemde bir üretim artışına şahit olduk, sektörel istihdam arttı. Yönetmen, oyuncu, yapımcı ve teknik eleman sayısında büyük bir artış oldu. Pandemiye kadar bu böyle geldi. Şimdilerde bir tür durgunluk gözlemliyoruz. Pandemi sinema sektöründe kapanması uzun zaman alacak derin yaralar açtı. Bu arada dijital platformların artan etki gücü son yıllarda sektörel dinamikleri değiştirmeye başladı. Farklı üretim modelleri görür olduk. Yapım, gösterim ve dağıtım ağlarında dengeler değişmeye başladı. Olumlu-olumsuz etkilerini yakında gözlemleriz.

EB: Türk sinema izleyicisini seyir tercihleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

ET: Türk sinema izleyicisinin seyir tercihlerinde bir tür katılık var gibi görünüyor. Belirli bir türe meftun olanlar bu tercihler dışındaki seçeneklere soğuk bakıyorlar. TV izleyicisinde de durum aynı. Seyirci tercihleri de üretilen film türlerine bir tür kısıt koyulmasına yol açıyor. Son yıllarda büyük ölçüde komedi filmleri, cin filmleri, popüler biyografi filmleri gibi üç-beş türe/alt-türe sıkışmış bir sinemamız var. Ciddi meselelere eğilen filmler de festivallere sıkış(tırıl)mış durumda. Bunları belirleyen temel etkenin seyirci tercihleri olduğuna inanıyorum.

EB: Komedi, bilim kurgu, suç gibi farklı film türlerini en iyi temsil eden filmler ve yönetmenlerden bahseder misiniz?

ET: Komedide **Woody Allen** ve **Ertem Eğilmez**, bilim kurguda **James Cameron** ve **Steven Spielberg**, suç filmlerinde **Martin Scorsese** ve **Jean-Pierre Melville** isimlerini sayabilirim. Başyapıt olduğunu düşündüğüm filmlerine birer örnek vermek gerekirse; *Annie Hall* (Woody Allen, 1977), *Banker Bilo* (Ertem Eğilmez, 1980), *Terminatör 2: Mahşer Günü* (Terminator 2: Judgment Day, James Cameron, 1991), *Azınlık Raporu* (Minority Report, Steven Spielberg, 2002), *Casino* (Martin Scorsese, 1995) ve *Le Samourai* (Jean-Pierre Melville, 1967).

EB: Bazı filmlerin diyalogları fazlasıyla edebi olabiliyor. Bir çevirmeni zorlayacak tarzda filmlere sahip bir sinema akımı, senarist veya yönetmen deyince aklınıza gelen isimler kimler?

ET: Aklıma gelen ilk yönetmen **Jean-Luc Godard**. **Godard**'ın *Çinli Kız* (La Chinoise, 1967) ve *Çılgın Pierrot* (Pierrot le Fou, 1965) gibi bol göndermeli bazı filmlerini hakkını vererek tercüme etmek çok zor. **Paddy Chayefsky**, **Preston Sturges** ve **Charlie Kaufman**'ın bazı senaryolarının çok zorlayıcı olduğuna eminim.

EB: Bugünlerde üzerinde çalıştığınız bir kitap projeniz var mı?

ET: Bir süredir kapsamlı bir şekilde “sinemada ölüm ve intihar” kavramları üzerine çalışıyorum. Çok sayıda kitap ve makale okudum, film izledim. Bilhassa “sinemada intihar” derin ve pek çalışılmamış bir konu. Ne kadar sürer bilmiyorum ama er geç kitaba dönüşecektir.

EB: Son sorumuz bir Sekans klasiği. Ertan Tunç'a göre sinema tarihinin en iyi on filmi hangileridir?

ET: Bu soru bana her sorulduğunda farklı bir seçki veriyorum. O anki ruh durumuma göre liste değişebiliyor, maalesef öyle, şimdiden farklı yerlerde farklı seçkilerime denk gelmiş okurlardan özür dilerim. 2007'den beri verdiğim "En İyi 10" listelerinde şimdilik sadece iki film sabit: **Baba** (The Godfather, Francis Ford Coppola, 1972) ile **İyi, Kötü ve Çirkin** (The Good, The Bad and The Ugly, Sergio Leone, 1966). Bunlara **Kanlı Balayı** (Touch of Evil, Orson Welles 1958), **Ayna** (Zerkalo, Andrey Tarkovski, 1975), **Taksi Şoförü** (Taxi Driver, Martin Scorsese, 1976), **Vahşi Belde** (The Wild Bunch, Sam Peckinpah, 1969), **Bıçak Sırtı** (Blade Runner, Ridley Scott, 1982) ve **Yaralı Yüz'ü** (Scarface, Brian De Palma, 1983) ekleyeyim, ettik sekiz. Bir Türk filmi ilave edeyim: **Sevmek Zamanı** (Metin Erksan, 1965). Son olarak da yakın tarihli bir film eklemek istiyorum: **Öylece Oturan Bir Fil** (An Elephant Sitting Still, Hu Bo, 2018).

EB: Ertan Bey, okurlarımız adına size çok teşekkür ederim.

ET: Ben teşekkür ederim.